

KELET.

POLITIKAI ÉS KÖZGAZDASÁGI NAPILAP.

1880.

Kolozsvár, vasárnap, december 12

Tizedik évfolyam.

IPARUNK ÁLLAPOTA AZ ERDÉLYI RÉSZÉKBEN.

I.

Annyiszor és oly különböző alakban hangsúlyoztuk e helyen, hogy iparunk ijeszítő mérvben hanyatlék, hogy ke-rek e földön minden földmives állam ra-bja az iparos államnak, hogy hazánk füg-getlensége az ipar emelésében sarkallik, s e téren multhatatlanul tennünk kell, még pedig sürgősen és minden erőnk-ből, kül-lönben nincs földi hatalom, mely meg-men-tsen a bukástól olyan országot, mely-nek kiadásai folyton növekednek, de be-ve-télei apadnak, s napról-napra mindin-kább leigáztatik, nálánál magukról gon-doskodó gazdagabb államok által, mond-juk, annyiszor hangsúlyoztuk mindezt, hogy szinte azt hisszük, rögeszmének te-kintik olvasóink folytonos kifakadá-saikat.

Beszéljen tehát ezúttal más helyet-tünk. Előttünk áll a kolozsvári iparka-mara érdekes jelentése fél-Erdély ipari állásáról Tételről-tételre menjünk rajta, mintán hónapokkal ezelőtt mult évi je-lentéséből közöltük azon statisztikai ada-tokat, melyek az iparúzők számának 50 év óta történt roppant apadását jeleztek. A következő idézetek előtűntetik, meny-nyit javult azóta a helyzet:

Általános iparviszonyok.

„Közvetlen érintkezésbe léptünk az egyes iparágak kiválóbb képviselőivel s ily módon nyert nyilatkozatok eredményeképen constatál-hatjuk, hogy egyetlen iparág képviselői részéről sem kaptunk azon nyilatkozatot, hogy az üzlet a múlt évihez képest javult volna, sőt a túlnyo-mó többség egyhangulag azon panaszt hangoz-tatta, hogy ha lehetséges volna, még rosszabb üzleti viszonyok közt teng, mint az előtt. Alig találkoztunk egy-két iparággal, a melynek kép-viselői azon vallomást teheték, hogy az üzlet valamivel élekenbb lett volna, de nem állt mód-jukban azt kizsákmányolni, mint például a ká-dárok, a kik a két évi bő termés következtében túlságosan el voltak halmozva munkával.“

Östermelés az ásványországokból.

„Az arany-termelés a kamarakerül-etben 875,87818 kilogrammot tett, az egész bá-nyakapitányság területén pedig 1013,37990 kilo-grammot, s ennek összes pénzértéke közel más-fél milliót. Ez számok az 1878-ik eredményen alól maradtak, a kamarakerületet illetőleg közel 185 kilóval, az egész bányakapitányságot ille-tőleg 227 kilogrammal. Az utóbbi öt év alatt a tavalyi termelés volt a legcsekélyebb, Hasonlóképp áll a dolog az ezüst-ter-meléssel is, a mely körültekintésre nézve

A KELET TÁRCZÁJA.

TANÁCSOK.

(Levél egy fiatal barátomhoz.)

Most, a midőn oly szépen végzett tanulói pályádról az élet komoly mun-dás-ösvenyére vagy átlependő, fogadót töl-lem, fiatal barátom, emlékül e néhány sort — a drágábbak mellett e lapocska is helyet foglalhat talán. Anyád fehér szalag-csokorba kötött ősz hajfürtje, hideg szépen himzett könyvjegyzője az „Excel-sior!“ intő szóval s az örökkévalóság pontocskáit mutató óra, melyely atyád emlékeztet az élet eliramlására — tudom, mind drágábbak előtűnt az én emlé-lapom-nál, de tudom azt is, hogy lesznek órák életedben, a midőn a szülői és gyermeki s a testvéri édes vonzalmakat erősebb ér-zelmek, szenvedélyek nyomják, borítják el hosszabbban, rövidebben tartó pillana-tokra s ilyenkor, ha nincs egy igaz ba-rátod, ki kabáltságodból erővel is fölíráz-zon, az ész hideg szavával fölcsudnod se-gítsen: fogd e lapocskát, melyet a bará-ti szeretet s a tapasztalás irat velem.

Bizzál az emberekben! — ez az első szó, melyet szívedbe vénni szeretnék, hogy ki ne törülhesse onnan sem az idő, sem az élet sok, sok keserű tapasztala-tával.

Most még könnyűnek fogad tartani e tanács megfogadását, követését. Hisz mindenki oly szívveljesen ráz veled ke-

1423,1842 kilót, a bányakapitányságra nézve 1557,5618 kilót eredményezett. Itt az apadás 279, illetőleg egész Erdélyre nézve 216 kiló.“

Tellurból a termelés 105 kilogrammot tett; oly mennyiség, a minőt azelőtt soha sem állítottak elő, de a mely a leszállított ár (50 fról 40 frta) mellett sem volt értékesíthető. Rezet a kamarakerületben csak Oláblá-posbányán a kincstári fémkohó állit elő, és pe-dig a múlt évben 541 mmázsányit, a mi az elő-zó évhez képest egy kis gyarapodást mutat; en-nek mintegy kétszeresét termeli a Csik-Szent-Domokoson lévő baláni magán rézbánya, úgy, hogy az egész bányakapitányság területén a múlt évi termelés 1643 mmázsát tett s ennek értéke körülbelül 115 ezer frt volt.

Az ólom-termelést az olábláposbá-nyai és rodnai fémkohók tűzik s együtt 2583 mmázsát állítottak elő, közel 48,000 frt érték-ben. Ennek csaknem felét a zalathnai fémkohó használja fel az ezüst nyeréshez, a másik fele mint ólom-mázg jó kereskedésbe.

Higanyt a múlt évben a dumbrávai bányák úgy szőlva semmit sem állítottak elő.

A zalathnai fémkohó a bérházott tőkét már kezdő jövedelmeztetni, s a kohótermékeket mind nagyobb mérvben állitni elő. Így a réz-gáliczból 123, a vasgáliczból 4320, glaubersóból 109, kamarakénsav-ból (500 B) 8940, tömített kénsav-ból (660 B) 1152, légsavból 119 mmázsát állított elő a múlt évben. A termelés a legtöbbnél megkészszerződött.

A rodnai bányászatnak általános emelke-dése van jelezve.

A zalathnai egész bányakapitányság te-rületén:

„Az 1879-ik évi aranytermelés az 1878-ik évinél 227,961 kilogrammal kevesebb.

Az 1879-ki ezüst-termelés az előbbi évinél 215,181 kilogrammal kevesebbet tesz.

A tellur-termelés a múlt évinél 105,390 kilogrammal többet tesz. A tellur a zalathnai kincstári kohónál beváltott nagy-ági tellur ér-czekből nyeretik.

A réz-termelésnél nevezetesebb változás nem észlelhető.

Az ólom-termelésnél mutatkozó többlet fő-le az ólodnai kincstári kohónál olvasztott ér-czek és marák dúsabb tartalmára vezetendő vissza.

A higany-termelésnél csekély a változás, és a csekély termelés a higany ára szerfeletti alábbeállításának tulajdonítható.

A zalathnai kincstári kohóban, mintaszer-tűj üzemének berendezése folytán, a múlt évinél több réz-, vasgálicz, kamarakénsav és légsav s azon kívül még glaubersó és tömörített kénsav termeltetett.

A vas-termelés, a vas kelendőségének hi-ánya folytán az 1879 dik évben is ha-nyatlott.“

zet, a könnyen kinált és fogadott barát ság annyi jele környez, mindenki annyi szépet mond szemedbe, hogy szíved sze-retné — Neró vágyának ellentétéként — az egész világot egy üléssel kebelede szorítai. Szerény jállásokad nincs a ki irigyelje, zajtalan munkád végzése senki útját nem keresztezi s a fiatalság himpo-ra, mely még meglátszik homlokodon, fennen hirdeti, hogy senkinek sem kell töled félnie. Azért, szívesen látott ven-dég léssz mindenütt; keresik barátságo-dat, vonzalmadat s tiszta csengőstí ne-ve-tésedet örömmel hallják a társaságokban. A mulatságok helyei: a salon, a táncze-terem, a színház, a völgyek, hegyek, ho-va kirándultok: jó ismerősként várnak, fogadnak — mamák és lányok, apák és fivérek tenyeritkőn hordoznak, hogyan ne bízna tehát az emberekben?!

De várj csak! Idők teltével-multá-val, hozzászoknak netaláni előnyeidehez s mások érkezvén vagy több előnnyel, vagy legalább az újdonság ingerével — a figyelem elfordul tőled. Bizonyos üres-séget érzesz magad körül: mintha a kö-zöny szele csapta volna meg arcodat — s kezdesz az emberek ösztinteségében két-kedni; kezded a mosolyokat megfigyelni s úgy veszed észre, hogy nagy részök csinált s a mi igaz bennök, az ajkák vé-gé felé: a gúnnyé. A kézzorítások is olyan erőltetettek — únod magad az em-berek között, mert, mintha meguntak vol-na téged.

De várj csak, több is következik még!

Sóbányászat.

A sótermelés mennyisége a múlt évben va-lamivel kevesebb az 1878-ki termelésnél. Tavaly ugyanis 681,755 métermázsa só termeltetett, míg a megelőző évben 685,135 mm.

Fémek és fémárúk előállításá.

„A rojádai állami vasgyárban az üzlet menete nem volt kielégítő.“

„A bádogosok az üzlet menete ellen panaszkodnak.“

„A lakatosokról ismételhetjük, a mi-ket mult évi jelentésünkben elmondánk. Ez ipar-ág, a mely hajdan annyira virágzó volt s annyi jómódu mesternek adott kenyeret, ma már csak napról-napra él.“

„A kovácsok a mult évet üzleti szem-pontból jobbnak nyilatkoztatták a megelőzőnél, a mi az aratási jobb eredmények követke-zése volt.“

„A harangöntés fénykora az utóbbi évtizedekben az 1848—49-ki szabadságharoz után volt, mikor az elpusztult vagy önkényt fel-ajánlt s ágyukká öntött harangok helyett töme-gesen kellett újakat önteni. Akkor Kolozsvárt két harangöntőnek volt foglalkozása, ma azl egyetlen egynek sincs.“

A késműves-, kardcsináló-, sar-kantus- és kőszőrűs-iparágak kevés kép-viselőiről mult évi jelentésünkben elmondottuk, a mit lehet. Helyzettük nem javult, sőt — ha lehetséges lenne — még rosszabbra vált.

Arany- és ezüstműveseinkről csak ismételhetnők, a mit tavaly említettük. Azt mondják: az üzlet nem hanyatlott, mert rosszab-bul alig mehet. Ez iparág jobb évszaka a ta-vaszi hónapok s karácson tájéka szokott lenni, de a mult évben ez is gyenge volt, a vásárookra járás is kezd kimenni szokásból.

„Sárgarézműves az egész kamara-kerületben csak egy van, Kolozsvárt. Régebben három volt, de a kereset hiánya kivándorlásra kényszeríté a másik kettőt.“

„Hasonló helyzetben vannak a rézőn-tők és kevés különbséggel a rézművesek. Mindkét iparág jelenleg csak a szeszgyárak, gőzmalmok, a gazdasági gépek s házi eszkö-zökben előforduló javításokra szorítkozik, s ezek-re nézve is a gépgyárakkal kell versenyeznők, a melyek a rézműves munkákra is be vannak rendezve. A szeszgyárak is mind kevésbé fog-lalkoztatják az illetőket.“

Gépek, szerszámok, készülékek, műszerek, közlekedési eszközök és ezek alkatrészeinek gyártása.

Gépgyárainktól, nagyon sokszor ismételt sürgestésinkre sem kaptunk adatokat a mult évről, a mit azért sajnálunk, mert ez ipar-ág határozott fejlődésben van, noha sok aka-dályal kell küzdenie mind nyersanyag, mind munkások tekintetében. Azonban a megelőzőtt évben előadott adatokból a mult évről sem sok eltérőt jelenthetnénk.

Az élet helyet csinált már számo-da-ra; a sorok egy kidült tagjának helye betöltésre vár s érezvén erődet, neki in-dulsz, hogy elfoglald. Készültséged, vá-gyad, hogy visszaszolgálhasd a körnek, mit veled jót teve; nemes főhálóborodá-sod, mely — mind jobban nyilván sze-meid — a gazok, hitványok, önzők ga-lád tüzelmeinek láttára tette ingerel, mind több és több összedűltökébe bonnyolt az emberekkel. Nemes, tiszta lelked egész raját hívja ki az ellenségeknek ellened-ben — és úgy is kell, ellenségeidnek kell lenni, máskülönben te volnál ellen-sége a becületnek. Ellenséged lesz a szolgaság hive; az igazság megostroml-ója; a jog elfacsarója; az árvak megrab-lója; a becület bemocskolója; az erény megtaposója; a kiknek nincsenek bará-tai, sem ellenségei, a nyomorékok lélek-ben — szóval, ellenséged lesz s kell, hogy legyen mind a ki gonosz!

Bizony, ennyi ellenség nem fog ró-zsa-leveleket rakni fejed alá, nem myrr-hával fog előtűt tömjénezni, nem erényei-det fogja hirdetni — hanem gyöngéidet hibákká, hibáidat bűnökké fuvja fel; gazságot költ rád, hogy saját gazságát feledtesse; haszonleséssel vádol, hogy ti-losan járó saját vadászátát leplezhesse; rád keni saját mocskát, hogy egyenlő le-hessen veled; veszett hiedet költi, hogy szavad elveszítse nyomatékát s ő aka-dálytalan folytathassa üzelmeit: a jog el-facsarását, az árvak kifosztását, bakó-szerpet játsza az igazsággal szemben. Meglásd, bizonyomra meglásd, hogy

Mai számunkhoz egy fel ív hirdetés melléklet van csatolva.

Hirdetési díjak.

Egy négyzög ezüstméternyi tér ára 2 kr. Bélyegdíj minden hirdetés után 30 kr. Nagyobb és gyakoribb hi-detéseknél külön kedvezményt is nyújt a kiadóhivatal.

Hirdetéseket főlvesznek:

Bácsban: Oppelik Alajos Stadt Simbenbastei Nr. 2. (Eckhan der Wollzeile 38.) Haasenstein et Vogler (Wallisch-gasse 10 Rud. Mosse Publicistische Bureau. Budapest-on: Haasenste- és Vogler hirdetés közz. irodája. Goldberger A. hirdetések fo) vételi irodája Budapeston Szervitater 3. sz.

Újítottai csikhek

garmond sora után 25 krajczár fizetendő.

hogy a mohamedánok jogi oltalomban fognak résztulni, hangsulyozva lesz Ausztia-Magyar-or-szág azon joga, hogy a tengeri rendszetet az új montenegrói tengerpart mentén is gyakorol-hatja. Bécsi politikai körök nem igen fogadták kedvezően ama hirt, hogy a porta a görög kér-désben kezdeményező lépést akar tenni egy a hatalmakhoz intézendő jegyzékkel; szintgy nem sokat tartának a porta ama szándéka felől, hogy Athénbe jegyzéket fog intézni, melyben a lefegyverzési kérdést felveti. Biztosítanak, hogy több hatalom utasította konstantinápolyi nagy-követjeit, hogy beszéljék le a portát ebbeli szá-n-dékaról. Hatzföldt gróf Németországnak konstan-tinápolyi nagykövete Berlinbe való utazása köz-ben rövid ideig Bécsben fog tartózkodni, hogy Haymerle báró külügyminiszterrel értekezék. Valószínűleg a görög kérdéssről és a török pénz-tűgyekről lesz közöttük szó, mely utóbbi kérdés az angol és a francia hitelezők küldöttjeinek Konstantinápolyban leendő közeli megérkezése folytán előtérbe lépett és valószínűleg egy euró-pai pénzügyi bizottság eszméjére fog vezetni.

Bács megye s Zombor város főispán-jává Sándor Béla diszpán nevezetett ki a le-mondott Gromon Dezső helyébe.

Országgyűlés.

Decz. 10.

Elnök az ülést 10 egyegyed óraker megnyitván, az utóbbi ülés jegyzőkönyve hite-lo-sítottik.

Elnök bemutatja Sopron sz. kir. város közönségének és a debreceni kereskedelmi és iparkamarának kérvényeit, a czukor, kávé- és sörfogyasztási adó tárgyában beadott törvény-vaslat elvetése iránt. A ház irodájába tételnek le.

Schmausz Endre az igazságlgyi bizott-ság előadója bemutatja a bizottság jelentését az 1877. évi 5. t. cz. kiegészítéséről szóló törvény-vaslatról. Annak idején az osztályok mellőzé-sével fog napirendre tűzetni.

Következik a napirend első tárgya: a vas-uti- és gőzhajózási szállítás megadóztafáról szóló törvényjavaslat folytatolagos tárgyalása.

Gál Jenő (pécskai) helyteleníti, hogy közgazdasági viszonyaink folytonos hanyatlása daczára a kormány a szállítási adót emelni akarja. A pénzügyminiszter tegnapi beszéde ellen polemizálva, azt vitatja, hogy az ezüst-agio meg-szintte ezen adóemlést nem igazolta, mert ha az ezüst-agio forgalmunkból eltűnt is, de az arany-agio ép úgy érezteti hatását, mint azelőtt. Elisméri, hogy a személyforgalom jobban elbirja az adóemlést, mint a teherforgalom, de azért az adóemelés még sem indokolt, mert a szállít-ási eszközöket leginkább az üzletemberek és munkások veszik igénybe és így az adóemelés mégis csak a termelést sújtja. Helyteleneknek

Mi élvezzük az örökséget s még ennyi támadást, igazságtalanságot, rágal-mat se tudnánk elszenvedni? S azért, hogy vannak gazok is az emberek kö-zött, az egész emberiséghez veszténők el bizalmunkat?

Isten mentsen! Adj hálát, hogy ezek s nem a tisztességes, becsületes emberek az ellenségeid, mert akkor, valóban, saj-nálnálak kellene. Adj hálát, hogy vannak ellenségeid, mert ha csak magadnak él-nél s a közért meggyőződésed erejével síkra nem szállnál, ellenségeid sem vol-nának. A katona büszke zászlója meg-rongyolott voltára — te légy büszke a közűgy, az igazság szolgálatában nyert méltatlan sérelmekre s bizza az emberek-ben haladj előre igaz úton!

Es, hogy haladhasz: bizzál önma-gadban. Ne az önhittség elbizakodásával, mely a gyöngék, hiuk, kislelkűek jel-lemző sajátja, hanem az önismeret ama szerénységével, mely saját é n-je helyett az e m b e r t becsüli önmagában s a mit magában gyarlót lát: annak s nem en-nek számítja föl. Aval a szent és erős meggyőződéssel, hogy az út, mely még előtűt áll, az önmegigazulás útja, sok-szor, többször megtagadásával önmaga-dnak, de soha az embernek önmagadban. Használd föl ellenségeid támadásait ez önmegigazulásodra; hidd el nekik, hogy csakugyan oly rossz vagy, mint hirdetik rólad, hogy annál több eréllyel mun-kálj magad erkölcsileg magasra fölküz-désében. Es bizzál magadban, hogy a szent igazság, a jog és becsület munká-

mondja a pénzügyminiszter által felhozott adatokat, mert azon vaspályák, melyeknél az állam érdekelve van, nem 40 százalékát, hanem több mint 50 százalékát teszik ki az összes pályáknak. Az állam bevesz szállítási díjak czímén átlag 2.155.000 forintot, melyből az államvasut a tisztaival együtt fizet 590.000 forintot, az összes kamatbiztosítást élvező vasutak pedig 550.000 forintot, a mi több mint fele. Nem fogadják el a törvényjavaslatot. (Helyeslés a bal- és szélső baloldalon.)

Szapáry Gyula gr. pénzügyminiszter helyreigazítja Gaál Jenő azon megjegyzését, mintha szöve a számadatokat hibásan idézte volna. Szöve azt mondta, hogy az államvasutakon eszközölt szállítások 600.000 frtra, a garantizált vasutakon eszközölt szállítások pedig 400 ezer forintra ruagnak, pedig a képviselő szerint nem így áll, hanem az állami vasutakon eszközölt szállítások 590.000 frtot tesznek, e tekintetben tehát nem igen nagy az eltérés közöttük, a garantizozott vasutakon eszközölt szállítások az 1877—1878-dik évi eredmény alapján tesznek 360.000 forintot, az 1879-ki eredmény szerint 349.000 frt, és így közelebb van a szöve által említett átlagösszeghez, melyet 400.000 frtra tett, mint a képviselő által említett 550.000 frthoz. (Élénk helyeslés jobb felől.)

Gaál Jenő megjegyzi, hogy a kormány indoklásában foglaltatik az, hogy az átlag 550.000 frt.

Orbán Balázs a közöslügyes állam érdekében semmiféle adófelelőselet nem szavaz meg és így nem fogadják el a törvényjavaslatot. (Helyeslés a szélső balon.)

Ráth Károly polemizál György Endre és Szapáry pénzügyminiszter ellen. Azt mondja, hogy Franciaországban esak is a személyszállítás van megadóztatva, de a teherszállítás Európában egyetlen államában sincs megadóztatva, kivéve Olaszországot, ott is azonban csak igen csekély téttel. Nem fogadják el a törvényjavaslatot. (Helyeslés a baloldalon.)

Szalay Imre szintén a törvényjavaslat ellen nyilatkozik, mert az ország már nem bír el semmi adóemelést. (Helyeslés a szélső balon.)

Mudrony Soma a pénzügyminiszternek tegnapi beszédéből azt a meggyőződést meríti, hogy a jelenlegi adótörvényjavaslatok nem elszigetelt intézkedések, hanem meg egész sorát fogják maguk után vonni az adóemelési javaslatoknak s ezt az ország meg nem bírja. A tárgyalás alatt levő törvényjavaslat ugyan igen igénytelen színben jelenik meg, de az ipari termelés terén krajaárokon és félkrajaárokon dől el a versenyképesség. Nem tartja az ország méltóságával megegyeztetetűnek, hogy ha az állam valamely közgazdasági tényező tekintetében az ország érdekeit érvényesíti, mindjárt joga legyen a polgárok elé állni és azt mondani: nekem is valamit! (helyeslés a szélső balon.) Hegedűs Sándor (közbeszóló): Hát magának szedi a kormány? Mudrony Soma annál kevésbé tartja megegyeztetetűnek akkor, midőn az országról és nem egyes miniszterekről van szó. Tovább polemizálva a pénzügyminiszter ellen, kimutatni igyekszik, hogy az ország nem bír meg további adóemelést és azért nem szavazza meg a törvényjavaslatot, hanem Helfy határozati javaslatát pártolja. (Helyeslés a szélső baloldalon.)

Ezután Tiszta Kálmán miniszterelnök emelt szót, ki nagyhatású beszédet tartván.

sávja, hű szolgájává lehetsz s ha erőd nem éri is föl a csüggy, a dicőgök, a példaadók erejének, szolgálatának mértékét; ha nem jelölhetsz is életteddel új fordulatot az emberiség életében, de legalább megtettél mindent, mit a néked adott talentumok szerint megtehettél, de legalább igyekeztél bár kamatját törleszteni annak a nagy tőkének, melyet az emberiség, a cultura vívmányaiban, használatodra bocsátott.

Es mondom neked: bizhatsz az emberekben, bizhatsz magadban, mert bizhatsz az igazságban!

Te, ki a történet könyvét oly előszeretettel buvárlád mindíg, legjobban tudhatod, hogy az igazság bár sok áldozat, szenvedés, köny és vér árán, de végül még is csak diadalra jut s ha végig nézzsz a vallások, a tudományok, az államok, az emberiség történetén, szemtől-szembe láthatod, hogy az ámitók, csalók, a zsarnokok és haszonlesők, az önzők és rágalmozók hiában fecsereiték erőlködésüket, munkájuk kárba veszett, mert akármiyen lassan is, de elvégre a vallás és tudomány mind igazbáb igékben nyer kifejezést; az emberi jogok mind inkább és inkább fölzsabadulnak; az önzés, csalás rágalmozás mind setétebb oduban kénytelen bujkálni, hogy a közmegevetés utaló ítéletét szeme közé ne vágassák.

Azért mondom: bizzál az emberekben, bizzál magadban és mindenek fölött bizzál az igazságban!!

É—n.

Lichtenstein József kérelmére a tárgyalás folytatása a holnapi ülésre halasztatott, s ezzel az ülés, miután még Hegedűs Sándor előadói benyújtotta az összekötő vasuti hiden való szállítás díjának leszállításáról szóló törvényjavaslatra vonatkozó bizottsági jelentést, — d. u. háromnegyed 1 órákor véget ért.

BELFÖLD.

Torda, 1880. decz. 9-én.

Torda város közönsége az 1871. XVIII-ik törvényezikk értelmében folyó hó 8-án tartotta meg rendes közgyűlést.

A közgyűlésen előforduló egy pár nevezetesebb tárgyat szükségesnek látunk a „Kelet” hasábjain a nagyobb közönséggel is ismertetni.

Torda rendezett tanácsa város, polgármestere Szigethy Sándor az elég szép számmal összegyűlt képviselői tagok elébe terjeszté tanácskozás végett a jövő 1881-ik évre szóló költségvetést, melyből kitétnik, hogy a város előirányozva levő bevétele 50,527 frt 30 krt tesz, melyvel szemben az évi kiadás 50,526 frtra megy, s e szerint pénztármaradék csak 1 frt 30 kr; mindazonáltal már csak azon körülmenynél fogva is, hogy a város közigazgatása deficit nélkül fenntartható, a helyzet elég kedvezőnek mondható.

Az igaz, hogy tisztviselőinek fizetése a meglevő munkálkodással kellő arányban nincs, s a kötelességének lelkiismeretes pontossággal megfelelő tisztviselő évi fizetése a megélhetésre alig elegendő, s a mellett nagyon sok jó irányú közösl előmozdítása épen a jövedelem hiánya miatt kell hogy elodáboztassék; de tekintve azon elvet, hogy lehetőleg a deficit kerülésével eszközöltetések városunk közigazgatása, a közgyűlés a költségvetést csekély, jelentéktelen megvitatás után minden pontjában elfogadta.

A közgyűlés 2-ik tárgya a városi közönség legtöbb adót fizető tagjainak jövő 1881-dik évre szóló megállapítására kiküldött bizottság jelentése volt; melynek értelmében a bizottsági javaslat elfogadásával bemutatott névsor helybenhagyatott.

Kitétnik ebből, hogy a legtöbb adót fizető 680 frt 90 krt és 93 frt 94 krt fizet a virilissé lett képviselői tagok közt.

Harmadik és igen érdekes tárgya volt a közgyűlésnek a Torda városi ugynevezett kebele polgárok azon átirata, melynél fogva felhívják a képviselőt, hogy kebeléből a polgármesteren kívül az általuk tartatni szokott közgyűlésekre 4 képviselői tagot válasszanak.

Ezen ügy tárgyalásánál 14 városi képviselő indítványt nyújtott be az iránt, hogy miután az ugynevezett kebeles polgárok koresmaréga jogának gyakorlata a városi közönséget képviselő város rovására történik, s miután ezen jog gyakorolhatása, hogy minő okmányon alapszik, s hogy jog-e az, vagy csak visszaélés? még eddigelő kimutatva nem lett; küldessék ki egy bizottság, mely a tanács által rendelkezésre bocsátott, ez ügyre vonatkozó s létezni kellett okmányokat megvizsgálja, s aljdon véleményes jelentést arra nézve, hogy a városi közönség joga az ugynevezett kebeles polgárok állítólagos jogával szemben miképen lenne — ha szükséges — orvosolható.

Az indítvány a közgyűlés többsége által elfogadva lett, s bizottsági tagokul polgármester Szigethy Sándor elnöklele alatt: Derzi Károly, Finta Miklós, K. Nagy Imre, Molnár Károly,

A földrengések okairól.

Irta:

Dr. Koch Antal,
egyet. tanár.
(Folytatás.)

Itt lesz helyén előhozni Dr. Falbnak sokat vitatott elméletét is, miután ez is azon fölvetélből indul ki, hogy nem igen vastag földkéreg alatt hevenfolyó földmag létezik. Falb szerint a hevenfolyó földmagban a Napnak és Holdnak vonzásai által dagálytűnetek jelentkeznek, melyek a földkéregbe átközve földrengést előidéznek. Itten tehát egy a földön kívül fekvő ok vétetik föl mint indítója a földrengéseknek. A mi ezen elméletet már előre kevésbé valószínűnek ítélte, az azon körülmény, hogy az eddigi összes vizsgálatokkal szemben, melyekből a földrengéseknek szabálytalan jelentkezése kiderült, ezek oly tűneménnyel hozatnak szoros kapcsolatba, mely nagyon is szabályosan és rendszeres tér vissza. Ha ezen elmélet állana, akkor a földrengéseknek bizonyos helyeken szabályos időközök után kellene föllépniök, sőt még előre is meg lehetne határozni bizonyos helyekre nézve a földrengések bekövetkezésének idejét, éppen úgy, a mint a tengerdagály és apály a hold- vagy a napfogyatkozások idejét meg szokták határozni. Dr. Falb csakugyan meg is kísértette több ízben a földrengések előre jelzését bizonyos földterületekre nézve s van rá eset is, hogy az az előmondott idő tájában, a kijelölt nagyobb terület valamely pontján be is következett. Ebből azonban korántsem következik még elméletének helyessége. Tudvalevőleg vannak bizonyos földterületek, ugynevezett állandó rengési területek, melyeken a földrengések szabálytalan időközökben ugyan, de igen gyakran ismétlődnek. Ilyen terület a többi között Zágráb vidéke is, melyen

Nesselfeld Miklós, Szentkirályi Lajos és Veress Károly képviselői tagok lettek kiküldve. A fennebb jelzett indítvány értelmében a dolgok megvizsgálása, s véleményadása kötelezettsége mellett.

Az érdeklődő nagy közönség méltán elvárja, hogy a bizottság tiszta irányu feladatának, — mely a város jövő érdeke előmozdítására is nagy fontossággal bír — kellő szorgalommal és lelkiismeretes pontossággal megfelelj, s ez égető kérdés helyes megoldására vezető utat mutat.

Ezekon kívül az iparos ifjak össegélyző-egylete mikénti gyámolítatására szintén egy bizottság lett javaslat készítésével megbízva, s több közrendészetre vonatkozó s helyesen megoldott ügy letárgyalásával a közgyűlés véget ért.

Torda, 1880. decz. 9-én.

Torda város közgyűléséről szóló tudósítással kapcsolatosan, s annak folytatásául a Torda-Aranyosmegyei közigazgatási bizottság rendes havi üléséről a nevezetesebb dolgokat, a meny-nyiben azok nagyobb fontosságuknál fogva általános figyelmet érdemelnek röviden következőkben foglaljuk össze.

A rendestől közbesső ünnep miatt eltérőleg ma, csütörtökön megtartott bizottsági ülésen főispán br. Kemény György ur elnökölt.

Első helyen tárgyalás alá jött az alispán jelentése, melyből kiemelendőnek tartjuk azt, hogy a beadott 707 ügydarab 10 kivételével mind ellátott, mi a központi tisztviselők dícsőretére vall.

A megyei központi fogházban levő 41 fogycenzólból múlt hó folytán 34 elbocsátott.

Tízsetet 4 fordult elő, a kár ezekből 1731 frt 70 kr-ra megy.

Személy biztonság elleni támadások is fordultak elő, melyekkel szemben kellő szigorral vétetett alkalmazásba a törvény és rendszabály.

Az árvaszéki elnök jelentése mindenkit meggyőzhetett arról, hogy az árvaszék élén ügybuzgó férfi áll; mert a beadott 551 drb mind ellátott.

A főorvosi jelentés constatalja azt, hogy szorványosan járványos betegség, ronszólor toroklob e megye területén is fordult elő, de máskülöben az egészségügyi állapot kedvezőtlennek nem mondható.

A királyi adófelügyelő előterjesztése a múlt hó folytáni adóösszegek befolyásáról, bárha még most is sok maradt hátralékban, tekintve a viszonyokat, mindenesetre arra mutat, hogy az állam polgárai az adófizetés eszméjével, s annak saját hátrányokra, háttérbeni nem hagyásával, mind inkább megbarátkoznak; mit logikább az is bizonyít, hogy a múlt évi november havi bevételével szemben a jelen év november havi bevétel jelentékeny többletet mutat.

Leginkább a hadmentességi adó czimen befolyandó összegnél mutatkozik legnagyobb hiány, mely azonban abban leli magyarázatát, hogy ezen új és csak most életbe léptetett törvény sok tekintetben magyarázatot igényel, s e miatt nagyon sok — részint elvi, részint egyéb körülmények értelmezése szempontjából — felebebeések lettek a kirótt adó ellen benyújtva.

A kir. tanfelügyelő egy igen érdekes, s hivatásának, odaadó buzgalmanak megfelelő, szakavatott tollal szerkesztett jelentést nyújtott be, mely igazán megérdemelné, hogy egész terjedelmében közöllessék; mert annak jelentékeny hasznát venné a neveléstügyi statisztika, de mint-

csak a jelen század folytatában közel 40 földrengést éreztek, ugy hogy átlag minden két évre esik egy-egy földrengés. Ilyenek továbbá Calabria és Sicilia, a görög archipelag, Szyiria stb. területei is. Ezt tudva, — a földrengéssel foglalkozó pedig könnyen reájöhet, ha azoknak statisztikai összeállításait tanulmányozza — némi valószínűséggel, s elég tág határok közt, lehet ugyan előremondani ily területekre nézve a földrengés bekövetkezését, s meglehet, hogy tíz eset között kettőben-háromban el is találjuk; de a szigorú természetvizsgáló ezen nobány esetből az említett elméletnek igazságát még be nem láthatja, kivált miután még számos más ok is ellene szól. Hogy lehessen például ezen elméletből kimagyarázni azt a tény, miszerint erős földrengéseknél egy és ugyanazon helyen számtalan, néha napjában 100 lökés érezhető s hogy azok hetekig, hónapokig ismétlődnek; hiszen a Napnak és Holdnak vonzása nem marad azon egy pontra irányozva, hanem a Föld és Hold forgásával tovább halad? A földrengés bekövetkezésének előremondása tehát éppen oly értékkel bír, mint a kalendariumbeli időjósolások, s még s azt tapasztaljuk itt is, hogy két véletlenlű beteljesült jóslat sokkal inkább emelheti a könnyen-hívónál az időjóslo tekintélyét, mint 10 nem sikerült eset képes azt alábbszállítani.

Boussingault, a híres franciaia utazó, ki ugyesztólván Humboldt nyomdokán bejárta Dél-ameriká Andosét, határozottan tagadja az ottani földrengések összefüggését általában a vulkánokkal. Vulkáni kitöréseknél mindenesetre itt is éreznek földrázkódásokat, de csak gyengéket és szűkkörtéket; míg ellenben az ujvárlag legnagyobb földrengései, a melyek Latacnaga, Ris-Bamba, Honda, Caracas, Merida stb. városokat halomra döntötték és roppant kiterjedéssel bírtak, semmi kimutatható összefüggéssel nem bír-

hogy erre ez uton hiányzik tér és alkalom, leg-melegebb elismeréssel adozva tanfelügyelőnknek ügybuzgalmaért, csak röviden említjük meg azt, hogy az 1879—80-ik évben megyénk területén jelentékeny kedvező eredményt mutat fel a tanügy.

Van e megyében 213 iskola, ezekből 34 állami és községi, a többi felekezeti. Iskolába járt összesen 9216 tanköteles gyermek, nem járt 3148 fiu és 3985 leány; de a mulasztásokkal szemben kellő szigorú intézkedések tétettek, mert mulasztásért 935 büntetési eset fordul elő.

Van e megyében 223 tanító, ezek közül képesített 95, nem képesített 128; ezekből rendes tanító 85, segédtanító 138.

Az iskolapénztél 187 helyen a község tulajdonja. 17 bérlett helyiségen van. Az iskolák évi jövedelme 55,394 frt, a természetbeni jövedelem pénzértékben számítva 862 frt; ez összeg a tanítók fizetése és iskolák felszerelésére fordítatik.

A kir. ügyészi jelentés 39 büneset előfordulását, illetőleg november havábani bejelentését tárgyalta. r. l.

A fővárosi német színház.

Tegnapi táviratunk már említette azon zajos izgatott fővárosi közgyűlést, melyen a német színházi engedély megadott. Ma sok jellemző és új részletet tudtunk meg a bpesti lapokból.

Átvesszük itt a „Pesti Napló” decz. 9-iki tudósítását.

A mai fővárosi közgyűlésnek majdnem kizárólagos tárgyat a német színház ügye képezte. Az ülés 4 órától esti fél 8-ig tartott, nagy izgatottság között folyt le s egy nálunk szokatlan dologgal járt. Az elsőbők főpolgármester ugyan is a karzatról többször is méltalóan felkiáltások után s mert a karzaton két fiatal ember föltette fővegét, a rendőrség által kitrittette a karzatot.

Az ülés s különösen a szavazás mindvégig nagy fokú izgatottságot keltett. Egyes szónokok mind a fővárosi képviselők, mind a karzatok részéről zajos éljennel fogadtattak, másokat lezúgtak; szint így jártak a szavazók. A Királyi Pál elhalasztási indítványa mellett szavazók zajos éljennel fogadtattak. Különösen megéljenézték Gerlőczyt s a tanács több tagját, a kik Királyi indítványa mellett szavaztak. Midőn Jókai és Szilágyi Dezső — Királyi Pál indítványa ellen szavaztak, zúgas hangzott fel. A szavazás közben sok komikus mozzanat is történt. Igen sok képviselő igennel és nemmel is szavazott s va lahányszor ily túresza szavazat történt, a teremben általános volt a derűtlenség.

A vita először is azon indítvány körül forgott, melyet Királyi Pál tett. Királyi arra utalt, hogy a Gintner által benyújtott kérvényt a tanács nem tárgyalta s arról nem mondott vélemény, már pedig a közgyűlési ügyrend értelmében, minden fontos önkormányzati ügyet a tanács készíti elő a közgyűlési tárgyalásra. Indítványozza tehát, hogy az ügy a tanácshoz terjesztessék elő, mely a legközelebbi közgyűlésen erről jelentést tegyen.

Ezen indítványt mind szóló, mind az utána felszóltat Tóth Lőrincz igen alapos érvekkel indokolta. Ha új, ugy a tanács elé kell terjeszteni véleményes jelentésre, ha nem új s már egyszer tárgyalatott, akkor, az ügyrend értelmében, három hónapnál előbb az nem tárgyalható.

tak, a vulkáni tűneményekkel, s egyik vulkán kitörésével sem állottak legkisebb viszonyban. Ezen nagy földrengések, mint már mult alkalommal is kiemeltém, a heglánczok irányát követék. Boussingault ezeknél fogva abban keresi ezen roppant erőf föltételező, nagy kiterjedésű földrengések magyarázatát, hogy fölveszi, miszerint az Andesek hegláncza lassanként süllyed, ezen süllyedésnél a hegytömegek időnként zökkenő mozgást tesznek föfelé s így a hegláncz hosszabban megmegrendül az alján végighúzó keskeny partvidék. Igaz, hogy ezen magyarázat is csak fölvetelen alapszik, mert nehéz dolog volna bebizonyítani annak valódiságát, hogy az Andesek a historiai időben valóban süllyedtek már; de legalább e fölvetel olyan, melyből a magyarázat lehetősége könnyen megérthető s melynél az semmi további nehézségbe nem ütközik.

Ujabb időben egy svajcezi geológ, Volger, a földmozgások indító okának a víz kimosó hatását tekinti, melynek következtében a föld rétegei helyzetüket változtatják, széllyeltertülnek vagy összegyűrődnek. Vizsgálatai szerint az általa tanulmányozott és leirt közel 2000 svajcezi földrengések egyike sem állott kapcsolatban vulkáni kitöréssel, hanem igen is természetos következtetése a kimosásoknak, melyek bizonyos vidékeken, névszerint azokon, hol gypsztelepek vannak a föld rétegei között és kénasavas meszet bőven tartalmazó források folydogálnak, nagy mértékben történhetnek. Ha a gypszet föloldja és kiviszi a víz, így helyén vízzel tölt ttrgek keletkeznek, melyeknek tetőzete végre beszakad s megrengeti a földet.

Nem lehet tagadni, hogy ezen ugynevezett beszakadás elméletnek is van alapja és jogosultsága, de bajos elképzelni, miszerint a víznek kimosása oly óriási terjedelmű

De e tárgylagos érvek kevés hatással bírtak a közgyűlés többségére, mely el volt határozva megszavazni a német színházat. A többség sokféle elemekből állott. E többség soráiban vannak kitűnő férfiak, kik szabadelvűségéből nem velték megtagadhatónak a koncezzsiót, a minek azonban nem állott volna utjában, ha követik az ügyrendet, s azon eljárást, melyet az ügyrend megszab. A mai szavazással oly precezdens van alkotva, mely sok bajt okozhat; de más részről a tanácsot nem is lehetett elkertlni, mert ma csak az általános engedélyt öt évre adták meg, a részleteket a tanács állapítja meg s a holnapi közgyűlés elé terjeszti.

A teremben uralgó hangulat után itélve, s látva azt, hogy sokan, kik mint a német színház ellenzők ismeretese, távol vannak, alig lehetett kétkedni, hogy az engedély megadatik. Királyi Pál elhalasztási indítványa mellett mégis 85 szavazott, a mi, az említett körülmények között, szinte soknak tűnt fel.

Az elhalasztási indítvány, névszerinti szavazás folytán elbukván, a koncezzsiót illető petíció érdemlegesen vétetett vita alá s a fel-szólalások ez ügyben is igen tárgylagosak voltak.

Lipthay Béla b. ajánlotta az engedély megadását, Matolay a visszautasítást, a maga részéről is felajálva a készséget egy több nyelvű színház engedélyezésére. A visszautasítási indítványt, kiemelve a hajlandóságot egy internaczi-onális jelölt színház engedélyezésére, támogat-ta Urváry Lajos; b. Lipthay indítványát Hoffmann Pál. A karzat ezalatt mind élénkebben kezdett belevegyni a tanácskozásba. Eljenezett s többször hangoztatá az Abzugot! Az elsőki emelvénnyel mellett ülők azt állítják, hogy a karzatról az elsőkégre leisköpdösötek, mi ha megtörtént, bizonyára nem egyetemi ifju tette; a karzat nagyobb részét egyetemi tanulósság foglalta el.

Midőn a színház megadásának kérdése szavazásra kitűztetett, a névszerinti szavazás e kérdésben visszavonatot, sőt sokan, midőn Királyi Pál elhalasztási indítványa megbukott, a Polonyi által tett kijelentéssel, hogy a színház ellenzőinek egy része a további vitában nem vesz részt, eltávoztak a teremből —[nagy zaj támadt a karzatokon.

Élénk kiáltások! hallatszotak mind fenn, mind pedig a teremben s az első kitrittető a karzatot, a mi folytonos kiáltások között ment végbe, a míg a karzatokon megjelentek a konstáblerek.

A színház engedélyezését a közgyűlés általánosságban megszavazta.

Lehetetlen sajnálatunkat ki nem fejezni a nagyon kis mérvű excesszusok fölött is, melyek történtek. A színházi koncezzsió ügye fölött a törvényes hatóság határozott; lássuk, hogy boldogul a német színház Budapest s utcaiz tüntetésekre ez ügyben nincs semmi szükség.

BEM JÓZSEF

inségben élő nővérei felségelésére ujabban befolyt adakozásokról szóló kimutatás küldetett be hozzánk. E — harmadik közlemény — a következők adományokról számol be:

Grót Bethlen Károly 6 frt.

Hevesmegye alispánja a megyéből ujabban 9 frt. Kovács Ferencz helyi apát és esperes

földalatti házagot hozzon létre valaha, hogy a felette nyugvó rétegek beszakadása által több ezer négyszög mérföldnyi terület megrengtetessék; inkább valószínű, az hogy mihelyt a víznek kimosása bizonyos, kisebb terjedelmű ttrgek létrehoz, a felette nyugvó hegytömeg óriási súlyánál fogva hova hamarabb lesüllyed és így csekély terjedelmű helyi rázkódásokat előidézhet, a minőket nagyobb hegyecsuszamlások is föloldéznak, de nem földrengéseket, minők a legközelebb is letöltyak.

Az eddig fölhozott okoknak egyike sem elegendő tehát nagymérvű, nem vulkáni földrengések megmagyarázására s nem is lehet, mivel egyik sem veszi tekintetbe kellően földünk kérgének belső szerkezetét; pedig okvetlenül ebben kell az első indító okot keresnünk.

(Vége köv.)

A CSATA ELŐESTÉJÉN.

Regény.

Irta:

TURGENIEW IVÁN.

XII.

(Folytatás.)

— Hogyan! annyi együttlétünk, bizalmas beszélgetésünk, s mindazok után, mik közöttünk történtek!...

Tehát, ha itt most nem találkozom önnel véletlenül (Helen hangja remegett; de legyőzte felindulását) eltávozott volna ily módon, meg sem szorította volna még egyszer kezemet, s e miatt nem is bándokott volna?

Jusaroff feltekintett. — Helena-Nicoloevna, kérem ne szőljon így hozzám,

ivén 3 fnt. Körösi József statisztikai hiv. főnök Budapesten 5 fnt.

Békésmegye alispánja a megyéből egyesek részéről 203 fnt 3 kr. Stephany Demeter helyi kereskedő ivén 12 fnt 50 kr. Künye József S.-Szentgyörgyről 3 fnt, Taisz Mihály Pécsen 5 fnt.

Ósikmegye alispánja a megye különböző részeiből újabban 18 fnt 64 kr. Hajnal József helyi kir. járásbíró 2 fnt, Györgypál Otília k. a. által kötött virágoskor kisorsolása után, és ugyanez alkalommal Szongot Gergelytől együtt összesen 4 fnt 50 kr. Kis Károly ügyvéd, a N.-enyedi nők részéről 10 fnt.

Kolozsvár sz. kir. város közönsége 50 fnt. Jenei Lajos gyűjtő ivén 2 fnt 50 kr.

Nagy-Küküllőmegye alispánja a megye területéről 41 fnt 35 kr.

Alsó-Fejérmegye alispánja egyesek részéről 28 fnt 80 kr.

Kis-Küküllőmegye alispánja a megyéből 22 fnt 60 kr.

Veszprémmegye alispánja ujabban 4 fnt 87 krajczár. Olasz Károly gyűjtőivén Kolozsvárt 42 fnt.

Hajdumegye alispánja a megyéből ujabban 23 fnt 92 kr. Szakács Mózes Sz. Udvarhelyt 1 fnt. Egy névtelen N.-Szebenből 3 fnt. Br. Bánffy Dezsőné 19 fnt.

Borsodmegye alispánja Miskolcra a város és megye területéről 3 drb régi ezüst huszas értékével egyesült 206 fnt 44 kr. Neues Pester Journal szerkesztősége Mozlovsky Adolf részéről M. Sziget 2 fnt.

A helyi polgári dalegyet által 1880. oct. 17-én rendezett dal- és táncestély fele rész tisztajövedelméből 41 fnt 26 kr. 1889. oct. hó 17-én többek által helyben rendezett táncestély tisztajövedelméből 223 fnt 98 kr.

Ósikmegye alispánja egyesektől ujabban 1 fnt 60 kr.

Budapest főváros közönsége 100 fnt. Eger szerkesztősége egyesek részéről 3 fnt. Szabolcsi Hitelbank Nyiregyházáról 10 fnt.

Hévesmegye alispánja egyesektől ujabban 75 fnt.

Hunyadmegye alispánja egyesek részéről ujabban 3 fnt 30 kr. Máramaros alispánja M. Sziget egyesektől 6 fnt 30 kr.

Zolymegye alispánja Besztercebányán egyesektől 3 fnt 40 kr. Miskolci takarékpénztár 10 fnt. Szeged sz. kir. város kapitányi hivatala egyesek részéről 40 fnt 85 kr. Beregszászi Hitelintézet Bereghelymegye alispánja által 10 fnt.

Hontmegye alispánja egyesektől 3 fnt 30 kr. Dr. Ágai Adolf 1 fnt. Onody Sigmondné 5 fnt. Mándoky Béla Debreceeni színház egy e célra rendezett színi előadás tisztajövedelméből 56 fnt 10 kr.

Hajdumegye alispánja egyesektől ujabban 9 fnt 77 kr. Nagy-Várad város kapitányi hivatala egyesektől 28 fnt.

Esztorgommegye alispánja egyesektől 2 fnt. Marosvásárhelyi takarékpénztár részvénytársaság 20 fnt. összesen 1833 fnt 1 kr. a második közlemény főösszege volt 1107 fnt 27 kr. és így 117 tételben mai napig az összes bevétel télesen 2490 fnt 28 kr.

Marosvásárhelyt 1880. decz. hó 9-én. Csiki Károly; takarékpénztári, igazgató mint Bem-szobortulgyi pénztárnok.

szólt. Ez nagyon kínos lett volna reám nézve; azon elhatározás, hogy így cselekedjem, sok és nehéz küzdelmembe került, hídje el azt. Ha tudná kegyed... — Ne mondjon erről semmit, vágott szavába Helen, nem akarom tudni miért utazik el. Alkalmasint, mert szülőkésnek látja azt. Ok nélkül bizonyosan nem akarta volna megszomorítani legjobb barátait... Hanem hát barátoktól így válik-e meg az ember... mert azok vagyunk, nemde?

— Nem vagyunk, felelt Jusaroff. — Nem? ismétlé Helena. — Epen azért utazom el, mert nem vagyunk jó barátok. Ne kényszerítsen kegyed kimondanom azt, mit nem akarok, s nem fogok mondani. — Ez előtt ön nyílt volt irányomban, szólt szeliden, s szemrehányó hangon Heléna.

— Lehettem nyílt akkor, midőn semi rejtegetni valóm nem volt. De most... — Most? kérde Helén. — Most pedig távoznom kell. Isten áldja meg. Ha e perczben Jusaroff Helénára tekint, láthatta volna, mint derül ki arca, azon mértékben, a mint az óvé elsőttől. De az ifju szemeit állhatatosan a földre szegezve tartotta. — Így tehát isten önnel Nicanorovitch-Dimitru, szólott Heléna. De legalább, miután itt véletlenül találkoztunk, nyújtsa kezét búcsúra. Jusaroff feleje nyújtotta jobbát, de azonnal ismét visszavonta. — Nem, — szólott, — nem tehetem. — Nem teheti?

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

A Franklin-Társulat kiadásában egy egész csomó új könyv jelent meg. Megszoktuk már azt, hogy mit e társulat ad ki, az nemcsak a külső kiállítás szépsége — de beltartalom tekintetében is kiváló legyen. Vállalatait a legkittűbb örök szerkesztők s a mi eredetit ad ki, az a társulat irodalmi ügyeket igazgató tanácsában olyan kritikai rostan megy át, mely biztosít előre is arról, hogy a megjelent mű irodalmi színvonalon áll.

Az „Oleóó könyvtár“-ból, mely Gyulai Pál szerkesztésében jelen meg, most egyszerű 14 füzet lekszik előtűnik a 102-ik számú 115-ig. E füzetek közül hat beszélyeket tartalmaz franczia, angol, olasz, orosz és hazai szerzőktől, közöttük Turgenjev bájos szép regényét a „Tavaszi hullámok“-at, e finom s mestori kézzel festett rajzát a fiatalság azon szívbéli boldogságának, melyet köznéven szerelemnek hívnak; Pálffy Albertnek e kevéssé méltányolt erőteljes tollu, néhol a drámai helyzetek festésében igen erős írónaknak egy beszélyét („A szebeni ház“) s olasz beszélyeket Barilli, Sara és Farina Salvatoretól. Az említett sorozatban a következők jelentek meg:

Vautier György. A keresztanya. Francziából fordította Márkus Miklós. Kásládi Károly versei. Hetedik kiadás. Bérczy Károly. A gyógyult seb. Beszély. Caius Valerius Catullus versei. Irodalomtörténeti tanulmányokkal bevezetve és jegyzetekkel kísérve. Fordította Csengery János. Szigligeti Ede. A trónkereső. Szomorujáték 5 felvonásban. Theophrastus jellemrajzai. A görög eredetiből fordította Hunfalvi János. Gyulai Pál. Br. Eötvös J. Emlékbeszéd. Lamartine Alfons. Heloise és Abelard. Francziából fordította Erhardt Victor. Olasz beszélyek Iták Barilli, Ghislanzoni és Sara. Olaszból fordította Huszár L. és Mócs Zeigmond. Augier Emil. A Fourchambout család. Szimf. Pálffy Albert. A szebeni ház. Beszély. Tennyson Alfréd. Arden Enoch. Angolból János G. Turgenjev Iván. Tavasz hullámok. Regény. Oroszból fordította Timkó Iván. Farina Salvatore. Két szerelem. Regény. Olaszból fordította Nyitray J.

A közhasznú családi könyvtár 23-ik száma D'Alq és Ebhard munkái után K. Beniczky Irma által dolgozott „Illem-tart“ hozza, mely könnyen, kellemesen s legfőképpen világosan írott tanítója azon szabályoknak, miket a conventuális társadalmi törvények az egymás között való érintkezés alkalmából elérnek. Új dolgokat nem tartalmaz e könyv, a mennyiben alapjában az illemszabályai sem igen változnak, legfőképpen módosulnak az idők folytában, de röviden tárgyalja az összes kérdéseket, melyek egy jó társaságban élő ember mozgásában, beszédében, egyáltalában nem ignorálhat. A könyv ára 40 kr.

„Leányaink és jövőjük.“ Weiss Károlynak németül gondolt, németül írt művét dolgozta át Tóth Pál. Az író hosszú fejezetekben adja tudunkra, mit tart ő a mai nőnevelésben ferdekné; a hiúsodást, pénzért kötött házasságot, az anyai kötelességek elhanyagolását, a ruházatban való tulkapásokat, a gyakorlatlan nőnevelést mennyire kárhözhatodónak véli, s mennyire barátja a nemesebb értelemben vett nőemancipációnak, mely abban áll, hogy egyenlő fokra fejlesszessék a nő kötelességének tudása iránt a férfival, csak hogy a meggye a

— Nem. Isten önnel. — S azzal egy lépést tett előre, hogy távozzék. — Várjon még egy perczet, szólt Heléna. Ön fél tőlem; én bátrabb leszek önnél, tette hozzá remegő hangon. En megmerem mondani önnek, miért hagy el minket. Tudja hova indultam most? Jusaroff bámulva tekintett réá. — Önhez akartam menni. — Hozzám? — Heléna arcát kezeibe rejté. — Ön el akar hagyni engem, mivel szeretem önt! susogta halkán... most már kimondtam. — Helena! kiáltott fel Jusaroff. — Kegyed szeret engem! tette hozzá meglehetősen hosszú szünet után. De ez esetben tehát kész kegyed követni engem? — Igen, bárhová is megy ön. Akár a világ végére. Hova ön megy, én is megyek. — De nem csak gyermekes ábránd-e ez? kegyed tudja, hogy szülői ennek elene szegülnének? — Jól tudom. — Kegyed tudja, hogy én szegény vagyok... csak nem nyomorral kell küzdenem? — Tudom. — Hogy nem vagyok orosz születésű, hogy nem akarok Oroszországban lakni, hogy ha sorsát enyémrel egyesíti meg kellend szakítania minden köteléket, mely családjához s hazájához fűzi? — Tudom.

(Foly. köv.)

nőre nézve a családi élet kűszöbén belül legyen megvonna.

Jósika Miklós ismert regényét a „Pygmaeon vagy egy magyar család Párisban“ új első kiadásban kapjuk. Egy-egy füzet ára 50 kr.

A föld felfedezése. A híresebb utazók története a legregőbb időkől a XVIII-ik századig, írta Jules Verne. A nagyhírt regényíró e könyvben úgy látszik a forrástanulmányoktól akar beszámolni, melyeket regényeinek megírása előtt tett, s a melyek képesítették őt, hogy azon csodálatos, félig regényes, alapjában való eredményeiben fantastikus, de minden ízében költői művek megteremtésére, melyek meghódították az összes művelt világ olvasó közönségét s a regényirodalomban új irányt teremtetek meg.

E könyvben a regényesség háttérbe szorul s a valóság lép előtérbe. Az összes adatok közvetlen forrásokból, az illető utazók munkáiból vannak merítve, — de azzal a könnyűséggel és kellemmel elmondva, mely Verne minden munkáját jellemzi. Néhol, például Kolumbus utjáról vagy Magalhaes ellen történt lázadásról szólva, előadása egész művészi magaslatra emelkedik, s hatásában a legizgalgóbb cselekményű regénnyel versenyez. A díszesen kiállított könyvnek ára 2 forint.

A Freckay János által dolgozott „Tálálmányok könyve“ második kiadást ért. E kiadás is füzetekben jelen meg, s 40 füzetre van tervezve, mely 1882. márcziusig kerül ki teljesen a sajtó alól. Egy-egy füzet ára 30 kr. Ajánljuk az általános művelődést előmozdító kiváló becsü munkát olvasóink figyelmébe.

Elméleti és gyakorlati összhangzattan. Írta Ábrányi Kornél. A mű magasabb zenetanintézetek szolgálatára írott szélesebb alapu szakmunka, mely azon hűzogat van hivatva pótolni, mit a magyar műirodalom e nembn idáig nélkülözött. A kiindulási pont- és alapelvekre nézve Reicha Antal rendszerére támaszkodott a szerző, s világosan, könnyen érthető nyelven tárgyalja — nem azt, mikép lehet valaki zeneköltő — de hogy mikép lehet a zeneszerzés technikai eszközeit elsajátítani, a mi ma, mikor a hangszereles Wagner, Liszt stb. s az új irány által oly óriási magaslatra emelkedett, az igen nehéz tudományok közé tartozik. A mű ára 3 fnt.

A „KELET“ MAGÁNTÁVIRATA.

Feladatott Budapesten, 1880. decz. 11-én d. u. 2 ó. — p. Megérkezett Kolozsvárra, 1880. decz. 11-én d. u. 2 ó. 30 p.

A főrendiház a budgettörvényt elfogadta.

A szállítási törvényt az országház mai ülésében névszerinti szavazattal többséggel elfogadta.

NAPI HIREK.

Kolozsvár, 1880. decz. 11.

Helyi hírek.

— Azon érdeklődés, mely városunkban a testgyakorlat minden neme s kivált a vívás tanulása iránt mind élénkebben nyilvánul, nem üdvözölhető eléggé. Megvallhatjuk, hogy e lovagias és nemes mulatság iránt való vonzalom, mely Németország fiatalságát edzetté s erőssé teszi, nem volt valami nagy nálunk, s alig egy pár éve annak, (kivált mióta főuraink áldozatkészsége lehetővé tette a torna-vívoda létesítését) hogy nagyobb mozgalom indult meg e téren. A főiskolák és az egyetem fiatalsága mind sürűbben vesznek részt a tanuló órákon s a közelebről tartott vívó gyakorlatok igen örvendős bizonyosságot szolgáltatnak e kérdésre nézve. A torna-vívoda zsulolásig megtelt nagy termében, a karzatokon nagyrészből fiatalembereket láttunk, kik élénk érdeklődéssel, nagy zajjal, tetszésük, vagy nem tetszésük kifejezésével kísérték a versenyeket. A pénztárhoz a mi begyűlt, nagy részben krajczárokból gyűlt össze s mégis az egész jövedelem 119 fnt 42 krt tesz. Ebből természetesen levonandók még a rendezés körül esett kiadások, de mindenesetre az említett összeg anyagilag is elég szép eredmény. Kérdés tárgyává tétetvén: hova fordítanék a megmaradó tisztá jövedelem? szülőkésnek látjuk a magunk részéről kifejezést adni azon meggyőződésünknek, hogy semmire sem volna inkább fordítandó, mint, hogy általa egy „kard-tűresi alap“ létesítésére tétetnék meg az első lépés. A fiatalság, ha elvonja is más helyről, csak megfizeti a vívodában a csekély tanulási illetéket — de a mi igen sokat kimaradásra indít, az: hogy a tanulás közben eltűrt kardokért elég nagy kárpótást kell fizetniük. Ha véletlenségből egy-két kard eltűrik keze között, az akkora terű, mekkorával legfőképp szegény leány nem bír. Apránként az érdeklődő közönségtől csak összegyűlt akkora alap, a mekkora által e bajon segítve lehet. Ajánljuk megfontolásra e kérdést. Kapcsolatban az elmondottakkal, megemlítjük, hogy Teleki Károly gr. a legközelebb tartandó vívó gyakorlatra hat jutalmat

ajánlott fel, felében a vívőrösök, felében a kardosok számára.

— Kolozsvár város közegészségügye november hóban elég kedvező volt. Mint az előtűnt fekvő jelentésből olvassuk, a halálozások száma kevesebb a megelőző hónapokénál. A legtöbb áldozatot a roneselő toroklob követelt. Hét megbetegülési eset közül 5 végződött halállal. A kórházakban 373 beteg volt, kik közül 130 gyógyult meg és 13 halt meg. A város egész területén 64 a halottak száma, melyet azonban a születések 27-tel mulnak felül. Született ugyan is 45 fiu s 46 leány gyermek. A házasságok tekintetében bő — tán igen is bő — istenálads volt Kolozsvár városán, mennyiben 26 pár fogadkozott az oltár előtt hűsége — holtáiglan.

— Lapunk tegnapi számában között fel-szólalásnak meg volt az a jó eredménye, hogy mint biztos forrásból értesültünk, a rendőrfőnök szigorú intézkedéseket tett a lehullott hónap a belváros területéről való eltakarítás iránt. Elvárjuk, hogy ez intézkedés fogatosítottatnak közegészségügyünk érdekében.

— Időjárás. Kolozsvárt, 1880 decz. 11-én reggel. 8 ó. — hőmérsék 4. légnyomás 722.5. Délben 12 ó. hőmérsék 1. légnyomás 721.5.

Hazai hírek.

— Brehm a német természettudós tegnap tartotta második felolvasását a vígadó kis terimében Budapesten. Ismét a legválogatottabb és tgen nagy számú közönség gyűlt össze, mely a eom minden zugát megtöltötte. A mai előadás tárgya volt a karavánok utja a sivatagban. Brehm öt év folyamán kétszer járta be a nubiai sivatagot s élettelen, szingazdag képet vázrasolt élénk e pusztaságról és a karaván életéről. Az utazás előkészületein kezdte, melyek nem csekélyek, mert a keleten nem ismerik az ő becsét s azért sok bajjal jár a karavánt ő sz-szeállítani, az engedetlen tevékre a podgyaszt főrakni, a tevéen való tiltást megszokni. Végre megindul a karaván az óriási pusztába. Szegényes a sivatag élete, mondá Brehm, de nem ki-halt. Élénken rajzolta ez életet s néhol valódi költői lendület hatotta át szavait. A növényélet a vízhiány folytán igen csekély, de annál gazdagabb az állatország, melynek minden faja magán vieli a sivatag sajátos jellegét. Azon érzékei vannak kifejlődve, melyekre megéléséhez leg-több a szüksége; különösen az agyvelő nagy az állatoknál, melyek közt legelőbb a gazella, e győnyű állat; maga egy élő költemény, mely a kelet költészetében nagy szerepet is játszik. A sivatag állatvilága mind homok — vagy a mint nevezik — Izabella-szintű. — Felolvasó ezután elevenen rajzolta az utazás bajait, a víz utáni vágat, a nap forró hevét, hogy annál inkább dicsőítse a pusztai éjszaka végtelen nagyszerűségét. Lelál — éjszaka — így nevezi a keleti ember szeretőjét, leányát; az éjszaka fogalmába foglalja össze, abban perzonifikálja azt a mi tegkedesebb ellőtte. Egy állással is megismeretett bennünket. Kiemelte, hogy a sivatag forrásai közt a legkritkább, az mely tisztá iható vizet ad; a legtöbb meleg vagy keserű vizet ad. Az iható vizű források körül telepedtek a sivatag lakói, ezek az alakok, kik felett az évtizedek ugy vonulnak el, mint egy nap, nem gyakorolva reájuk semmi változtató hatást. Ma is egészen olyanok, mint a biblia leírja őket. Még beszédjük, üdvözlő szölessaik sem változtak. Végül még a Számum iszonyait és veszélyeit festette. Szamum, a szama szóból származik, mely mérgezést jelent s a pusztai zivatar csakugyan igazolja a rettenetes nevet. A szellemes és szépen mondott szabad előadást a közönség a legnagyobb figyelemmel hallgatta s végül zajosan megtapsolta.

— Blaháné asszonyt tegnap ünnepélyesen fogadták Pozsonyban, a hova azért utazott, hogy egy jótékony célú előadásra közreműködjék. A vasuti indóházban a bizottság tagjai ünnepélyesen üdvözölték. Az indóházból a művésznő négy lovas hintón ment a városba; a pompás négyes fogatot számos más úri kocsi követte.

— A budapesti német színház engedélyezésének feltételeit ma állapította meg a tanács s a következőket fogja indítványozni a közgyűlésnek: Az engedély díja fejbén 1500 fnt fizetendő előre az előadás megnyitása előtt. A gapju-utcazi színházi épület az előadás megnyitása előtt szakbizottság által megvizsgálandó s minden tűz- és közbiztonsági intézkedés megtendő. A jótékony intézetek javára negyed évenként 100 fnt, évenként tehát 400 fnt fizetendő. Az engedély 1885. decemberben letelik. Ha oly darabokat adnak elő, mely a haza vagy a nemzetiség ellen sérelmet tartalmaz, az engedély megszüntnek tekintendő.

Vegyes hírek.

— Bécsi írók és a magyar irodalom. A pozsonyi Grenzboten írja, hogy Wibrandt bécsi írónak legújabb színműve „Fabricius ur leányai“ nem egyéb mint Csepregly „Sárga csikó“-jának német átdolgozása. Wilbrandt azonban a művet mint saját eredeti termékét adatja elő a német színpadokon. Ez különben nem első eset, hogy osztrák színműírók magyar darabok íyetén „el-hódítását“ elkövetik. Nostroy bécsi író Szigligeti „Liliomfi“ népszínművét annoktálta így, mely az

ő fordításában „Umsoust“ ezimen ismeretes a bécsi színpadokon. — Ugy látszik, bár mennyire kezdetleges és silány a bécsiek előtt a magyar irodalom, lopni azért lehet belőle.

— Cseh tót ünnepély. Pokorny Rudolf cseh író kezdeményezésére f. hó 4-én a prágai Umelekká Beseda irodalmi osztálya tót-ünnepélyt rendezett Chalupka Szamo tót költő tiszteletére. Az ünnepélyi előbeseda volt egybekötve, melynek tisztá jövedelme magyarországi tót könyvtárak alapítására fordítatik. A beseda programja szláv színezett volt, a mennyiben nemcsak cseh-tót, de más szláv nyelvi szavakat is volt. De képviselve volt a magyar irodalom is. Petőfi „Órtű“-jét is szavalták s a költemény rendkívüli tetszésben részesült.

— Az ir mozgalom. Londoni táviratok szerint az ir agitátorok most az angol hadseregbe vetették szemüket. Tudvalevőleg az angol katonaságnak nem csekély része (mintegy harmada) irekből áll s így az izgatók igen jó helyet találtak ennek sorai közt tanaik terjesztésére. — A „Times“ egy dublini távirata szerint egy ottani kereskedő céz naponta átlag 40—50 revolvert ad el. A birminghami fegyvergyárak csaknem kizárólag irlandai számára dolgoznak. A hatóságok eddig mit sem tettek a fegyvereladás korlátozására, s most jó későn azt vették észre, hogy a vidéki lakosság egész csendben tetőtől talpig fegyverkezett.

— A császár és fia. A csárnak Livádiából Pétervárra történt visszaérkeztekor sajátása-gos jelenet folyt le közte és fia közt. A császár a trónörökösrel együtt a pályaudvartól egyenest a kazáni székesegyházba hajtatott. Odaérve együtt bementek a templomba, s aztán a kazáni szent szlíz ismert képe előtt imádkoztak. Azután a közönség felé fordulva összeülkeltek, csokolóztak s meghajoltak a nép előtt. E nyilvános kien-gesztelődési komédia, mint pétervári táviratok jelentik, mely benyomást tett a jelen voltakra; czélja az volt, hogy a császár és fia közt fennálló viszázkodás híreit ünnepélyesen megczáfolja.

HIVATALOS ARFOLYAMOK

a budapesti áru- és értéktőzszeén

1880. decz. 10.

Magyar aranyjárdék	110.45
Magyar vasuti kölcsön	125.-
Magyar kel. vas. államköt. I. kibocsátás	82.-
Magyar kel. vas. államköt. II. kibocsátás	99.-
Magyar kel. vas. államköt. III. kibocsátás	86.-
Magyar földterhermentesítési kötvény	87.-
Magyar földterherment. kötvény záradékkal	96.-
Temes-bánati földterhermentési kötvény	95.-
Temes-bánati földterher. kötv. záradékkal	95.-
Erdélyi földterher mentesítési kötvény	96.-
Horvát-szlavon földterhermentesítési kötv.	—
Magyar szőlődezsma váltási kötvény	95.-
Magyar nyerevény-sorsjegy-kölcsön	111.-
Tisza-zabalyozási és szegedi sorsjegy	107.40
Osztrák jz-adék papírban	72.80
Osztrák járadék ezüstben	73.80
Osztrák járadék aranyban	87.25
1860-ki osztrák államsorsjegyek	132.-
Osztrák-magyar bankrészevény	925.-
Magyar hitelbank-részevény	207.58
Osztrák hitelintézet-részevény	292.90
Ezüst	—
Cs. és kir. arany	556.-
20 frankos arany	939.-
Német birodalmi márka	58.15
London (3 havi váltókért)	117.90

Felelős szerkesztő és kiadó-tulajdonos:

BÉKÉSY KÁROLY.

A házas munkásság köz-tudomása s ulag a nők disze, de sok-szor a legnagyobb szorgalom mellett sem képes a családanya a felhalmozott munkát elvégezni, kivált ott, hol nagyszámu a család; azért minden segítség, bármily alakban kínálkozzék az, kívánatos lesz előlőtte. A háztartásban ugyan már eddigelő elég különböző gép van használatban, de egyik sem mutatkozik oly hasznosnak, mint a jó varrógép, mivel ez az időrabló kézi munkát vagy idegen segítségét feleslegessé teszi, s mivel vele nemcsak a szülőkés, hanem a legzölősebb luxurmunka is majdnem játszva állítható elő. A legjobb és leghasználhatóbbat e nemből Neidlinger G. üzelete nyújtja, belkő-zépuica 5. sz., a melyben a világhírt eredeti Singer varrógépek raktára van oly nagymérvű választékban, aly azt hiheti az ember ezek szemléleténél, mikép egyetlen gyár nem képes ily nagyszerűt előállítani s csodálkozást gerjeszt a sokoldalú elölő főlött, melyeknek a Singer társaság, ki gyáraiban a titól kezdve a legfinomabb rózsafa-zárszerekrényig mindent maga készített, varrógépet bocát világforgalomba. A gépeken kívül gazdag választéka találhatik továbbá a legpompásabb varró-munkáknak, a melyek az előbbienek munkaképességeit szemléltetik. Általában ajánlható e telep megtekintése mindazoknak, a kik a következő karácsonyi és újvi ünnepre oly ajándékok szándékoznak vásárolni, a mely a kellemest a hasznossal a legnagyobb mértékben összeköti és egyuttal a legjobb is a maga nemében. Különös előnyt nyújt azon Neidlinger ur által életbe hívott rendelkezés, melynélfogva a vevők érdekében a varrógépek minden árfelemlés nélkül igen csekély részletfizetéssel szerezhető meg, ugy, hogy egy ily acél segédmunkánál beszerelhetése mindenkinek meg van ez intézkedés által könnyítve s alig érezhető kiadást okoz.

